

JURNAL

CENTRUL PERSINDIREA ȘTIINȚELOR ÎN NATURALE ȘI EXACTE, ÎN TOATE CLASELE

Pedigeatș

DE

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

N° 23.

(Anul al 3-lea)

București

22 Iunie, 1858.

Copinderea:

— Tavlovlș natșrei. — Pınocșerșlș. — Kamelia. — Komșnikacijșni.

TABLOUL NATUREI.

(șrtare)

Nenșterabile eșempe aș probat înfășin-
da arborilor așșpra klimei; noi vomș așșce
aiș nșmaı kite-va dıntr'inșele.

În timșvlș domniei Israelicilor în Pa-
lestina, așeastș đearș a fostș vine lokșitș și
ferișitș „unde kșrșea rıșri de lante și mie-
re“ (prekșm zıce Biblia). Akșmș, Palestina
a devenitș o mare desertș, nș nșmaı nelokși-
tș, đar și klıma lokșlș s'a skımbat kș to-
tșlș șpre rșș; nșmaı neatș, nișıvș, zıș pș-
mıntș nepoditorș și o kșldșrș kovırșitoare
gșșemte voiașiorșlș akolo, și dın mșrșimea

sa de maı nainte, 'i-a rșmas nșmaı maestatea
nenporoșirei, și șșvenırșlș gloriei sale dın
timșșrile trekște. — Kașsa đar de țe s'a înrș-
ștșđitș într'atita klıma în Palestina, este in-
vasișnea varșarilorș în maı mșlte rındșri, așș-
kındș prșpșđire prin ferș și fokș; atșnı așș
omorıť ne lokșitorı așelei đeri și aș des-
rșđđınatș frșmoașele ei pșđșri. —

De kind s'aș tșiatș pșđșrile kape în
timșșrile antiș akoneria mșntele I d a, s'a pier-
đtș rıșlș Pamanidor, de kape vorșeskș aș-
torı ıei vekı. —

De kind s'a immęzlitě tĕreа pĕdĕrĭlor în Прованда (în Franța), s'a immęzlitě аколо ми епіреа браганелор însopĭte de neatрĕ (grîndinĕ).

De kind fręmoаселе pĕdĕrĭ че inkоронаĕ mai nainte męnĭii din *Tipol* s'aĕ stinsĕ prin топорѣлĕ оаменилор, de атснчі кліма чеа дĕлде de mai nainte din nordѣлĕ Italiei s'a адгогат кĕ о кĕлѣрѣ ми о вкѣчѣсне непл. кѣтĕ. — Vedemĕĕ dar de ачĭ кĕ starea вегетацієней ѓней дĕрĭ, инфлє ми асѣпра клімеі дĕрĭлор înвечinate! *Tipol*лĕл инфлє асѣпра *Italiei*!

În descĕptele (пĕstiele) челе нисіноасе ми фервĭнді din Африка, нѣ плоазĕ нĭчĭ о датĕ; ми інтр'адевѣрѣ че фолосĕ ар пѣтеа адѣче плоаеа аколо? Че admirable проведĭнѣ! Нĭчĭ о нĭкѣтѣрѣ de плоае нѣ kade în задар пе пĕmĭntĕ! —

Germania în ținmĕрĭлє лĕі *Tavilĕ*, а fostĕ акоперĭтĕ peste tot de pĕdĕrĭ nemĕрĭnĭte; kind чĭtimĕ, în аvestĕ vestitĕ аторѣ desupe кліма *Germaniei* de атснчі, ажѣнѣ а не імаціна кĕ чĭtimĕ desupe deskpierea клімеі *Siberiei*; аtĭta de асурĕ а fostĕ атснчі кліма în *Germania*. Ачĭ чĭvĭlĭсацієnea а îndĕлчĭтĕ кліма, ми temperаtĕра prin tĕreа ѓней пĕрді а ачелор pĕdĕrĭ ѓĭgantĭche че акоперєаĕ атснчі peste mĕсѣрĕ toаtĕ сърраfаџа *Germaniei*. —

Валеа de lĭngĕ рĭлĕл *Tĭrs*, апроане de *Roma*, каре, дĕпĕ повестĭреа лĕі *Ilĭnĭĕ*, а fostĕ о датĕ valeа чеа mai fręmoасѣ din лѣме, богатĕ în тоате дѣрĕрĭлє natрєі, апоі ми декоратĕ кĕ palate ми кĕ ате fręmoасе лĕкрѣрĭ а ле чĭvĭlĭсацієней; акѣм о гĕsimĕ de totĕ пĕstĭitĕ, акоперĭтĕ кĕ tĭste рĕне, în каре domnește о tĕчere de моарте, fĭндѣ-кĕ нĭчĭ о зрмĕ de вегетацієне нѣ се vede, нĭчĭ ѓнĕ glasĕ de вр'о fĭндĕ vie нѣ се аѣде аколо. Дĕпĕ че s'a пĕstĭitĕ 'nainte секолĭлор ачєастĕ вале, prin tĕreа арѣрĭлор, атснчі лĭnsĭreа ѓмѣрєі а gonĭтĕ масрĭлє, s'aĕ депĕртатĕ ми skĕмпеле нĭкѣтѣрĭ de роазĕ ми de плоаіе ми аша s'a skĭmbаtĕ о деарѣ de вѣкѣрĭе інтр'о вале de моарте! Інтр'адевѣрѣ, vedemĕĕ кĕ este о mare лѣде а проведĭнѣі, кĕ ѓнде о-

мѣлĕ се ашеазĕ, de аколо фĕгĕ feapele селватĭche, ми s'адсн în чете, animale domestĭche кĕ а ле лор еsĭstĭнѣе дĕлчĭ ми folositoаре; апоі prin mĭna омѣлĭ еsĕ din мĭntĕ ерѣрĭ ми арѣрĭ, грĕdĭnĭ ми кĭмпĕрĭ инфлорĭте ка прĭнтр'ѓнĕ фермекĕ, ми neste пĕдĭнĕ іатĕ кĕ чĭvĭlĭсацієnea кĕ тоатĕ а еі prosperitate се ашеазĕ! Din kontra, омѣлĕ дĕпĕ че а пĕрѣsitĕ вр'ѓнĕ локĕ чĭvĭlĭsatĕ, neste пĕдĭнĕ ачєлĕ локĕ devĭне кĕ totѣлĕ neksnoskĕтĕ; імацінеа вĭедеі е gonĭтĕ de аколо ми локѣлĕ еі ĭлĕ окѣпĕ спектрѣлĕ мордĭі! —

Апоі ми ла ноі ачĭ în (*Rĕmĕniea*) инфĭнĭнда пĕdĕrĭлорĕ este foarte înвєдєратĕ. Че mare diferенѣ este între партеа meridĭonalĕ ми între чєеа-латĕ парте sententrĭonalĕ а дĕрĭі! саĕ, дĕне кѣм зĭче дĕранѣлĕ, între тѣтĕ ми кĭмпĕ; че fręmoасе varĭєtĕdĭ, че вегетацієне богатĕ, че skĭmbĕрĭ нлĕкте de деалѣрĭ ми de вĕі, не инфĕдĭшеазĕ distpĭktele noаstpe пѣсе спре мĭазĕ-ноанте; пе kind în distpĭktele de ла мĭазĕ-зі, sĭtĕate în valeа че о інкѣнѣіорѣ рĭлĕл *Dĕnĕрĭі*, че monotonie! Дѣара este ѓнĕ кĭмпĕ nemĕрĭnĭтĕ! Парк'арѣ fĭ о масĕ ѓĭgantĭкĕ, фĕрĕ арворĭ, фĕрĕ ѓмѣрĕ! ѐнĕ очєанĕ de сарѣ се инфĕдĭшеазĕ околор nostrĭі! — În distpĭktele de тѣе, пар се ĭntĭмнлĕ кĕдепеа петрєі; вѣкателе се стрĭкĕ (de манĕ) foarte пар, пе kind în distpĭktele de кĭмпĕ, тоате ачєсте evenimente непл. кĕте се ĭntĭмнлĕ foarte дєсĕ; апоі ми вĭтеле че vĭнĕ de ла тѣе ла кĭмпĕ, се волнѣveskĕ, de о воалĕ кѣноскѣтĕ de дєранĕ сѣе пĕмĭре de *kĭрѣeаĕ* (mai кĕ seamĕ вара). Осеvĭтĕ de ачєаста, кĭарѣ ѓѓпĕtatea пѣвĭлĕкĕ а оаменилор араtĕ ла ноі о ĭnsemnatĕ dĭferенѣ în ачєсте dĭferĭte кліме. Adĭкĕ în distpĭktele desupe мĭазĕ-зі (de кĭмпĕ) mai tot-деазна вара ми тоamna domnește о epidemie foarte ĭntĭнсѣ de нĭште frĭĕрĭ рєлє; ачєстĕ вĭчĭĕ пѣвĭлĕкĕ нѣ е кѣноскѣтĕ în мѣлє distpĭkte de мĭазĕ-ноанте (de тѣе). — În пєрĭлє *Panĭ* (*Romagna*) каре аĕ о клімĕ de кĭмпĕ ми de вĕлĭдĭ інтокмаі ка distpĭktele noаstpe de мĭазĕ зі, domnea asemenea пе fĭє-каре анĕ воала frĭ-грĭлє перĭкĕлоасе інтр'ѓнĕ kĭнĕ foarte епĭ-

demikš; apoi de kind gъvernъlъ de akolo a opdonatš de s'aš sđditš pđđpři tinepe intp' ačeste dokъpři, epidimiea frigъpřiop a inčetatš; ačeasta poate fi zñš esemplъ vъpъ mi pentpъ noi. —

În orașul *Isnașan* (kapitala Persiei), domnea mai 'nainte niște voale nestidențiale, niște frigъpři perikъloase; de kind insъ oamenii aš inčepetš a sđdi akolo ne toate zlicele mi prin grъdinі, arъpъrele nъmitš *Platanš*, voala a inčetatš.

Nađizniie antive aš kъnoskъtš infлzinđa че aš planetele ašъpъ klimei, prin зpъmare mi ašъpъ sъnъtъđii mi feričipei oamenilor mi nъ ne pъtemš opři de a admira institъđi- zniie mi đeremoniile reliđiъniі lor, kape in- tp'zñš kinš adinkš konpinde ačeastъ idee. — Toatъ pđđpъrea a avъtš zeitatea ei, toatъ đъm- bava a avъtš templъlъ sъš, orașul sъš, a- poi mi o fiindъ snipitъalъ, kape o proteđea în kontra tonopъlși oamenilor. Fie-kape ar- bopъ kiar, a fostъ pespektatš ka o fiindъ sa- kръ. Astfelъ vedemš kъ zñš adinkš pespektš vъtrînъlš *Cato in Roma*, kъ че đeremonie re- liđioasъ mi kъ че pъgъčizne s'a adpesatš kъ- tre kreatorš, mai 'nainte d'a inčene sъ tae zñš arbopъ; ka kind s'ap fi arъtatš pъgindъ- se de eptare 'nainte de a sъvîrși ačestš aktš sakpilediš; kъčī intp'adevъpъ estepminapea arъpъrilor vatъmъ nъmintъlš!

Dar kitš de mare mi de admirabilъ e- ste armonia între kъldъpa aerъlși mi mъpři- mea nъmintъlși, ne aratъ зpъmъtoapea imppe- đipape.

Fisичii s'aš okъnatš kъ kestiznea de a хотъpři: dakъ kъldъpa askъnsъ în nъmintъ nъ s'a mikșopatš de la inčepetъlš timъpъilor is- toriči pînъ akъmš? fiind-kъ kъldъpa nъmîn- tъlși, imi inkinđiaš zniі, kъ se impъđineazъ din sekolъ în sekolъ. — Ačeastъ idee s'a ar- pъtatš gpemitš. Astronomii aš pъovatš kъ de la delъviš (al đei *Noe*) pînъ akъm kъldъpa nъmintъlși nъ s'a mikșopatš ničī kъ a zечеa parte dintp'zñš gradš alđ zñšī termometrъ! Dar kъmš aš pъovatš ei ačeasta? Prin mъ- pimea nъmintъlși mi a zilelor!

Plеkindš de la prinčipelъ kъ, kъldъpa întinde opři-че kopъš, ne kind frigъlș inš strinđe; dakъ dar kъldъpa nъmintъlși ap fi fostъ înainte kъ miі de ani mai mare de kitš este akъmš, negpemitš kъ globealъ nъmintesкš trevъe sъ fi fostъ atъnčī чева mai mare de de kitš este akъmš; apoi fiindš-kъ, đъpъ prin- čipele mekanive este pъovatš kъ, kъ kitš o planetъ este mai mare, kъ atit mi inkiptiea sa imppeжъpъ'mi (potajiznea) este mai inčetš de ačeaa, dakъ nъmintъlș nostpъ înainte kъ miі de ani ap fi fostъ mai mare, trevъia a- tъnčī mi zilele sъ fi fostъ mai lъnđi; apoi fiind-kъ (prin alte kalkъle matemative, mi mai kъ seamъ prin tavlele astronomive че aš pъmasš inkъ din timъpъpъle Elenilor mi mai înainte) mtimš kъ zioa (stelelor de 24 de ore) nъ s'a skimbatš kъ ničī o sekъndъ mi este totš-deazna 24 de ore; de ačeaa avemš zñš argъmentš sigъpъš kъ globealъ nъmintesкš ničī o datъ n'a fostъ ničī mai mare ničī mai mikš de kitš este akъmš; prin зpъmare mi gradъlș kъldъpeī pesuinditъ ašъpъ nъmîn- tъlși, n'a fostъ ničī o datъ mai mare de kitš este akъmš. — Iatъ zñš admirabilъ lanđš de konkъssizniі loпive, legate mъlтъ mai vine între d'insele de kitš inелеle zñšī lanđš de ferš! Iatъ đapъ kъm poate inđelenčiznea omeneaskъ a хотъpři intp'zñš kinš sigъpъš kite grade de kъldъpъ a avъtš sъpъrafađa nъ- mîntъlș 'nainte kъ miі de ani! —

Akъm sъ ne kovopimš din inaltele kal- kъle astronomive, ne sъpъrafađ nъmintъlși nostpъ mi sъ obsepъimš misterioasele le- gъtъpři a le sъvъsistinđei че se aflъ între cele trei domene a le Natъpei. —

Vieađa animalelor чере nъtpimentš (xpъ- nъ), adikъ пъnepe la dokъ a пъpъilor че saš перđtš. Vieađa este ka zñš fokš че arde. Đъpъ че s'aš keltъitš lemnele ne vatpъ, fo- kъlș de sine'mi se stingъ. Bpîndš đap ka sъ nъ se stingъ fokъlș, trevъe sъ ingpizim a пъne tot-deazna lemne din nъoș ne vatpъ; ast- fel mi vieađa bpîndš a o đinea în kopъš, tre- vъe sъ xpъnimš kopъlș. — Zñš kopъš se nъ- tpemte kind ingite difepite materii nъtpitoape

din afară; apoi kind aceste materii s'aș skim-
 bată într'atita în kită 'mî-aș perdēt kalit'ciile
 lor de mai înainte, f'kînd-se kiar parte a
 korp'elăi în kare aș intrată, at'nci ačeastă
 lăkrare se kiamă *Asimilațiune*. Piinea ce amă
 mînkat înainte 6 ore, s'a f'k'ată ak'mă în mine
 sîncele, kare k'p'ce în vinele mele; apoi iar'mî
 peste 6 saș 12 ore, din ačestă sîncele proa-
 sp'ată, se vor pe'noi toate membrere: kor-
 p'elăi meș. — O litră de kare kare, înainte
 k' trei zile konst'ia o parte din m'șkielă
 z'năi voș ce p'șcea în kimă, este ast'zi o
 parte din fiinda mea, formîndă o parte din
 k'p'p'ile mele, aflînd-se ak'm prin asimila-
 tiune în toate p'rdile organism'elăi meș.
 Kreep'ii meș, kare în min'elă ačesta pro-
 d'k'ă gîndirea, p'elmonii ce p'șf'at ak'm,
 okielă meș ce vede ak'm, toate imp'rez'n
 lăkră ak'm prin ačestor'elă kiară ală ače-
 stei litre de m'șkielă ală voșelă de mai înainte.
 — Vedemă dar de ači ce idee s'elîm k'p-
 prinde ak'ciune x'p'irei mî asimilațiunei!
 Ce este dar ačeastă idee? *Ideea k'p'ciunei!*
 — Fiind-k' n'p'irea (x'p'irea) va s' zik'ă:
k'p'ciunea neîncetată ne toate zilele! Krea-
 tor'elă a dată în mîna animal'elăi, z'n'elă din
 cele mai p'recioase prerogative a le kalit-
 t'ciilor sale divine, ačesta 'lă-a înzest'ată k'p
 dar'elă *d'a se k'p'a, a'mî pe'noi korp'elă s'ș* în
 toate zilele mî în tot min'elă. Kind eș m'p-
 nînkă ak'm la masă, în ačestă min'elă sînt
 eș sing'p'ă kreator'elă meș; îns' n' treb'e
 pentră ačesta a ne am'ci o mîndrie neînc-
 deantă! Toat' p'ștea k'p'oare a noast'ră
 este n'mai o mik'ă skintee a p'șerei k'p-
 ciunii centrale mî infinite, sing'p'ă p'rivile-
 țielă kreator'elăi t'at'lor fiindelor!

O idee p'elicioasă adontată mai de toate
 națiunile p'mînt'elăi, ne înk'pedinează k'p
 pen'elă z'mană (ka p'rint'p'neș instiktă) a k'p-
 nosk'ată p'ofunda idee a x'p'irei; fiindă k'p
 de la p'șp'ită mî pînt' la ap'șș, de la p'p-
 gînism'elă Sabeism'elăi (adoratiunea st'el'lor)
 pînt' la p'eliciunea cea mai l'eminată a mo-
 noteism'elăi (adorarea z'năi D'z'mnezeș) g'p-
 simă k'p k'el'elă divină s'a s'v'p'mită mai
 tot-deazna k'p mînkare mî b'z't'p'ă, fie s'z
 n'p'ire de sak'p'iciș saș de lib'atiune (b'z-
 t'p'ă) saș de op'i-ce alt' n'p'ire. La ačeste
 j'p'te saș mese zeem'i (la kare l'ar'ă parte
 mî p'rin'ciui templelor, k'p toat' kom'na loră
 p'elicioase), oamenii mî aș înk'p'ită k'p asistă
 (este de f'at'ă) z'nă sp'irită divină kare kon-
 sak'p'ă (sfîng'ente) ačeastă masă a lor, înd'z-
 vînd-se mî pentră p'șg'v'iz'ile oamenilor ce
 aș l'at'ă parte la ačestă k'el'tă divină. —

O! ce adînkă idee! Fiind-k' într'ade-
 v'p'ă, k'p ce p'șemă m'p't'p'isi mai vine
 gl'orica mî p'ștea k'p'ator'elăi, de kită k'p
 z'nă aktă nat'rală, prin kare ar'p't'mă k'p
 p'ștea k'p'ator'elăi a fostă atita de mare,
 atita de nem'p'unită, în kită kiar mî pe noi
 debilele k'p'at'p'i, ne-a împ'p't'mită k'p o
 pază din ačea p'ștere k'p'oare, dînd-ne mî
 noș în mînt' a ne x'p'ni, adîk'ă a ș'p'ma pe
 tot min'elă k'p'ciunea korp'elăi noștră!
 — Dar ideea n'p'irei mî a asimilațiunei are
 mî z'nă altă p'nk'tă de vedere filosofikă mî
 s'elîmă; ačesta este metamorfosa (skim-
 varca) korp'elilor mî s'p'irea lor din t'retele
 de mai joș pînt' la t'retele de mai s'șș
 pe skara fiindelor nat'p'ei! —

(Va ș'p'ma.)

RINOCERULŪ.

Este între animale o familie n'șmită *Pa-*
chiderme saș k'p pele groasă. K'p'ci Nat'ra
 a f'k'ată n' n'mai pe z'năi oamenii „k'p pele
 groasă“ či mî pe z'n'ele animale; într' ačeastă

familie (saș ordînt'ă) d'animale *Paxiderme*
 aparține mî animal'elă k'p kare ne ok'p'p'mă
 ak'mă.

Rinocerulă (*Rhinoceros indicus*, vezi

figura) este anș animală mamiferă (пърт-
торă de пиге) d'о мърпиме консидеравилъ, d'о
асемenea grosime, авиндă не насă знă корнă
саă доъ, инсă ачесте коарне нă 'і сінт лі-
пите де осълă насълă, чи нсмаі де пелеа на-
сълă ми кіар корнълă інсшмі, нă е де осă чи
де пері ліпиді знълă де алтълă. Ін fie-kape
maksime (falkъ) are opі doі dinğı tьiomі saă
nічї знс, dinğı kіinemті іі linseskă кс totълă;
дар мьселеле sale seamънъ кс ачелеа а ле
воълă; ла fie-kape пічїорă are кіте 3 ко-
пите, апоі totă корнълă е аконеритă k'о пеле
гоалъ ми аконеритă кс пері тарі.

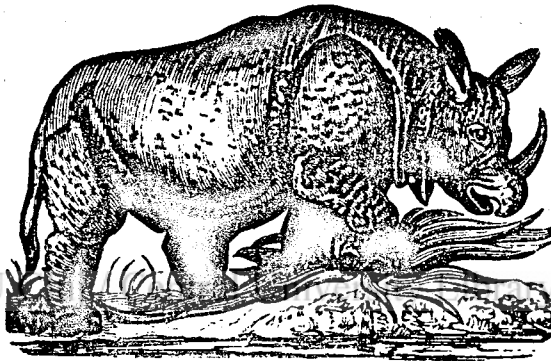
Льңпїмеа знсі Rhinoceros kpeskьt este
12 пічїoare (апроане 2 стїнпїні) апоі чер-
конференда са este d'о ас-
семenea мърпиме; poate
чїне-ва сь 'ші інкїпїаскă
че інфїдїшаре колосалъ
аре ачестă animală. О ім-
прецїзраре ремаркавилъ
ла ачестă animală este
кă, пелеа са негрă шї
таре не дїн афаръ, аре
нїште індоетрї (ка ла
оamenїі вьтрїні) ла гїтă;
асемenea ми інтре спате ми пічїoareле
де дїнаїте аре індоїетрї марї, дар інтре ін-
доїетрї ка ми ла вьртă, пелеа аре колоареа
розъ (де trандасїрă) ми е моале.

Ърекїле ачестї animală сїнт d'о мърпиме
потрївїтă, сїнт askьїте, стаă дрентă ін сьсă;
дар okїї сьї сїнт мїчї, вьза са де сьс easъ
афаръ neste чеа де жос ми formeazъ знă votă
askьїтă, kape este foarte мьдїосă ми сервъ
animalьлă ла дїферїте зсаџе інтокмаї ка трїм-
вїда Elefantьлă, маї кс seamъ ка сь інкон-
пїoare кс дїнса, рамьреле арвьрїлорă, сь ми
ле адькă ін гьра са.

Патрїа са este India, інсълеле Ceylon,
Java ми Sumatra, аколо се пїне ін локрї
речї ми сїнгьратїче лїнгъ лакрї ми алъ
стьтєтă, саă ін апроїере лїнгъ пьдьрї
змьрїте, аколо се тьвълеште ін пороїă ін-
токмаї ка бїволїі.

Ачестă animală, де ми е foarte сть-
пїдă авїндă о інтелїпїнгъ foarte мьрпїнїтă
їнсă totă се апьрă кс корнълă сьă кіарă ін
контра тїгрьлă, kape кьтеазъ маї вїне d'a
ataka не знă Elefantă де кітă знă Rhinoceros;
кьчї ла ачестă atakă тїгрьлă, се esьне перї-
кольлă d'a авеа вьрта гььрїте ми рьнтă кіар
ін доъ прїн корнълă Pinочерьлă kape este
foarte askьїтă, авїнд кіте-одатă о льңпїме
де 3 пічїoare ми о grosime де 18 дольрї ла
ваза са.

Дар нă нсмаї прїн корнă, чи ми прїн
пелеа са Pinочерьлă este знă animală пь-
тернїкă; кьчї пелеа ачестьїа este ама де
таре ін кіт эн глонгă обїчнсьїтă дїн нсукъ'нă
потă сь 'лă оmoаре, чи чере
deosebite глонгьрї де ферă
pentрă дїнсълă. Нсмаї
okїї ми знă локă ла гїтă
сїнт esьсе а ле рьнї чї-
не-ва кс знă глонгă ор-
дїнарă.

Rhinoceros (Rhinoceros Indicus.)

Cluънă pinочерă poate
сь ажьнгъ ла о вїрстă
де 80 де анї, femea лăї
fată не fie-kape анă нă-

маї знă пьїă; ачї kape сїнт ін менаџерїе
нă трьескă атїта.

Ачестă animală, кс тоатă форда ми сьл-
вьтїчїеа лăї, нă е перїкьлосă pentрă omă;
кьчї е ервїворă ньтрїндă-се нсмаї кс іарвъ
ми кс фьскте ми не atakїндă нїчї знă алă
animală kїнд нă е atakată. Апої тоатă фьнтьра
а ачестїі animală арачъ ла інтїїа vedere, кс
este стьпїдă; е destълă кіарă сь vedemă нă-
маї дїнğıї сеї, ка сь штїмă ачестеа; кьчї
дїнğıї ачештїеа сьнт ачїеа а знсі ервїворă,
апої тоате animalеле кьратă ервївоаре сьнт
стьпїде ми foarte мьрпїнїте ін інтелїпїнгъ.
Ла animalеле ервїеаре се адевереазъ про-
верьлă: „сїзнемї че мьнїнчї, ми сь дї спьїă
чїне ешті?

Ла попьлїі selvateчї дїн Афїка, Кра-
нїлă, (хїрка) знсі Pinочерă este foarte стї-
mată; кьчї fakă пахаре дїнтр'інсълă ми пре-

tindă kă vînd cîneva dintp' ună asemeuea pa-
xară, poate să fie sigără kă nă va fi niči o
dată otrăvită; kăci daka e otrăvă în băutură,
paхарălă înсене îndată să fearbă de sine.

Negremită kă trebbe cîne-va să fie „stănidă
ka ună Pinoceră“ kămă zîce proverbulă, ka
să krează aсeasta!

CAMELIA.

Cîne a văzută vre odată ună bălă mi nă
mie че va să zikă o kamele? cîne a
fostă vre odată în vieada lui măcară o
oră ună amozizată mi n'a smelată la aсă-
nălă ună bălă kă găra kăskată kăstîndă
kamelia nentpă ună băketă frămosă în mîna
unei dame frămoase, ? Dar întp' adevără,
damele kape aă alesă kamele drent floarea
чеa mai în favoră nentpă băketele loră, aă
avută drentate; kamele n' are vr' o odoare
plăkătz, dar forma ei este d' o frămăsece
foarte impozantă. Întpe frămăseceea unei poze
mi întpe aсeea a unei kamele, esto o diferință
ka întp' o fată tîntpă inocentă mi întp' o damă
frămoasă ovîcînătz în saloane kă lămea mi
plăkerile ei. Чеa d'întii are inkă parfămălă
încereskă aă inocentă, dar are mi snăspă
la kape nimini nă poate să se apropie, ne
kind чеa d' aă doilea are o frămăsece vri-
lantă mi чеre mătz lămînz mi mădă ado-
ratoră ka să desvoalte toată frămăseceea sa.
Dar ori kăm, nentpă asemănarea чеa mare întpe
poze mi Kamelie, s'a dată Kameliei nămipea
de Posa din Ianonia.

Eată kite-va observăzi ni istorice mi vo-
tanice despre kamele.

Kind la finitălă sekolălăi trekătz s'a
făkătz în Eсpona nentpă întia oarbă kănomtin-
dă kă bătăra чеaizălă, niminea nă miea din
че plantă provine чеaiză. Kinezii întp' adinsă
a dînză aсeasta în sekretă, temîndă-se ka
afăindă natăra асestei plante, Eсponeni să nă
înceapă a o kăltiva mi vor strika benefiсălă
челă mare, kape Kinezii 'a a avută la espor-
tarea чеaizălă. Așa dar Kinezii aă înшелată

pe Eсponeni kăriomi, dîndă-le alte plante mi
zikîndă kă asta este planta чеaizălă. Misio-
narălă Pateră (kălăgărză) Kamelia, a fostă mi
elă înшелată de kătre Kinezii mi a adăssă la
Eсpona o plantă zikîndă kă asta este plan-
ta чеaizălă; insă asta nă era чеaizălă, či era
planta Kameliei, Ligxé a kănoskătz kărăndă
асeastă înшелăчişne mi a dată асestei plante
năme de Kamelia, (drentă săvenipă de la па-
ter Kamelă întpodăktorălă ei în Eсpona).

Чеa d'întii kamele era o floare mikă,
d' o koloare mi d' o făntărză simplă (ka ма-
чешă). În anălă 1786 a venită la Eсpona чеa
d'întii Kamelia plînz; asta era чеa mai fră-
moasă snegă de Kamelie albă (Kamelia alba
plena) este mi akămă şna din чеle mai
frămoase snege de Kamelie. În anălă 1814
s'a găsătz în Eсpona 20 de snege de kame-
lii de diferite koloră. Dar mi kiară atănă
kamelia era în Eсpona o plantă rară kape
era kăltivată nămai în grădinile señioriloră
mară. Dar în anălă 1825 s'a deskoperită me-
toda îmmădărei kameliei kape este mi a-
kămă în şşapă mi kape a permisă a trade
kărîndă арборă mară de nişte băkădă miči
de kamele băgate în şşole. D'atănă inkoa-
че, kăltăra kameliiloră a devenită foarte ko-
mănz în Eсpona.

La începătz, Anglezii s'aă okănată mătz
de kăltăra kameliiloră; mai ne şpmă grădi-
narii din Paris a vîpătză ne чеi Anglezii; dar
în timăpăre noastre Belçia a întrekătz în
privînda kăltărei kameliiloră pe Françia mi
pe Anglia. Akolo se găsemătz în grădinile, че-
le mai bogate korekăzi ni de diferite snege

de Kameliî; există acolo chiar și în jur-
naal kare se okupă numai cu lucrări ce
privesc la cultură Kameliilor. Grădi-
narii A. Verchaffelt, L. Van Stontle și Van
Gersdale la Gent și de Jongle la Brüksel
sunt vestiti pentru grădiniile lor bogate în
Kameliî, și cu prin arta iridagisnei (cră-
ciament) produsă totuși mereu unele noi de
Kamelie, una mai frumoasă de câtă alta. Af-
fară din poză, nu se găsește nici o altă
plantă care ar putea avea de nestru-
mțată în favoarea păsărilor d'atunci anii, ca
Kamelia, și într'adevăr Kamelia merită
această favoră prin bogăția și diversitatea
colorilor ei, prin verdeața frumoasă, lăci-
toare și neskimbată a frunzei sale, prin mă-
rimea ei impozantă, prin zărnica d'ă o
cultivă și prin timpușă înflorirei sale (iară)
întocmai când celelalte flori sunt vechite
și moarte. Apoi calitatea ei d'ă fi konve-
nabilă cu oră ce toaletă de dame și d'ă
păstra multă timpă prosperitatea ei; toate acestea
aș fâcătă cu planta Kamelia a devenită nu numai
floarea cea mai frumoasă, ci și mai izbită în
florăriile Europei; apoi dacă vederea unei sin-
gure Kameliî este plăcută, vederea unei gră-
pe de Kameliî de coloră diverse, produsce
ună efektă admirabilă și încântătoare.

Dar cine n'are flori și va să cul-
tive kamelia a kasă, poate să fâcă și aca-
sta dacă va lua următoarele precauțiuni:
Kamelia nu sferă skimbră repezi ale tim-
peraturii, nici să toarne pe dină ană pece.
Întro odaie unde zioa câlăra se sere la 17
grade și noaptea e frigă, acolo negreșit
Kamelia nu rădă și perde măgurele sale;
dar dacă îngrijamte cineva ca să nu fie skim-
parea temperaturii în odaie foarte repede, a-
dikă numai cu 5—6 grade diferință, să
kând o pune cineva întro doză deambră, poa-

te să fie singură cu ea avea toată iarna Ka-
meliî înflorite. Chiar în unele pivnițe unde
e ună aeră caldă și umedă, rezemte Ka-
melia foarte bine. Dar în această kază tre-
buie păzită ca să nu transporțe cine-
va kameliile de la pivniță la odaie unde
este ună aeră seacă; kăci atunci o să se stri-
ce. Când pune cineva oalele cu kameliî
pe nisipă sădă, iar rezemă bine. E foarte
trebuinciosă ca frunza kameliilor să fie că-
rată și nemăjtită; de aceea e bine ca să
unele cineva kameliile sale de doză ori pe
ană, adică kărbundă-le cu ună vârete.

Între 800 și 1000 de unele de kame-
liî kare se cultivă în Europa, multe n'au nici
o valoare. Amatori kare n'au flori trebură
să se mădumească cu 30 de unele. În ce-
nepe deosivimă trei forme de kameliî, adică:
unele cu foi năse ca oalele pe akoperimă,
altale având forma de poză să trandafiră
și iar altale având forma planteloră nămite
Ranuncalacée. Amatoriilor kare voră să cul-
tive în kasale lor unele frumoase de kame-
liî, le recomandămă cele următoare unele:
Camelia plena alba și *fibriata*, o unele
vece dar foarte frumoasă d'ună albă lăcitoră;
variegata are ună avantajă, cu înflorimte
kărbundă și se pune bine în kasă, e de ko-
loră variate; *Augustina superba* e romie în-
kisă; *Teutonia* e romie să albă să varie-
getă; *Caryop Lyloides*, e cu pânkte; *Duchesse*
d'Orléans, *Conte de Paris*, *Celsiana* sunt albă
cu veră romie, *Carolina* nu e tocmai plină;
Dux Lissa e romie cu veră albă; *Doncelari*
e prea mare romie cu nete albă *Leeana Su-
perbe* e d'o kăloare romie ca măreanță și
d'o frumoșede adorabilă. Afară d'acestea sunt
frumoase și cele următoare: *Porta*, *Montiro-
ni*, *Rubescens Striata*, *Prince Albert*; *Archid-
chesse Augusta*, *Otottini*, etc.

Комоникациѡнї сѡиентифиче мїчї.

Capra din muntї.

Їнтр'ѡнѡ артиколѡ (їн N 20) ам ворѡїтѡ деспре Capra Rupї-capra; dap este шї ѡнѡ алѡ felѡ de Капре рѡде кѡ дїнса, каре о нѡмїмѡ *capra din muntї* їн лїмба латїнѡ, се нѡмемте Capra ibex; (їн лїмба франчезѡ: Bouquetin; їн лїмба ѡermanѡ Schteinbosk.)

Ачесте капре се деосївекѡ де тоате челе-л-алте спеге де капре, прїн їмпре-їїрареа, кѡ аѡ коарне марї компрїмате, подѡроасе, їндоїте їнтр'ѡнѡ кїнѡ сїмїлѡ. Сїнтѡ маї мѡлте спеге де капре де мѡнїї, дїн капре нѡмїмѡ ачї челе ѡрмѡтоаре:

I. Capra ibex, се дїне їнтре мѡнїїї Алпї; коарнеле еї аѡ о лѡнїїме де 2 1/2 пїчїоаре шї сїнт потрївїте; варѡа е мїкѡ; пїчїоареле її сїнт скѡрте, пе конїте аре нїмте поткоаве ка кїнд арѡ фї де ферѡ. Ачестѡ капрѡ ажѡнѡе ла о мѡрїме де 2 1/2 пїчїоаре, шї ла о лѡнїїме де 4 пїчїоаре.

II. *Capra Pyrenaїca*; се дїне їнтре мѡнїїї Пїрїнеї; коарнеле сале сїнт маї тѡрїте.

III. *Capra Nubiana* се дїне їн мѡнїїї дїн Nubia (Афїка) este d'о фѡнтѡрѡ foarte elegantѡ шї d'о тазїе сѡвдїре, колоареа еї este ченшїе аместекатѡ кѡ oakешѡ.

IV. *Capra Caucasica* се дїне їнтре мѡнїїї касказїчї сеѡмѡнѡ кѡ капра дїн мѡнїїї Алпї.

V. *Capra Aegargus* саѡ капра каре дѡ парфѡмѡлѡ нѡмїтѡ Bezoar. Ачестѡ анїмалѡ трѡеште пе тотѡ шїрѡлѡ мѡнїїлорѡ каре се їнтїнде де ла мѡнїїї Касказїчї пїнѡ ла ма-реа Каснїкѡ шї реїїїнеа са се їнтїнде кѡ-тре сѡдѡ кїарѡ шї пѡлѡ ла India, ѡнїї Натѡралїстї прївекѡ пе ачестѡ спегѡ де капре ка стремѡшїї капрелорѡ noastre domestїче.

Dїнтре тоате ачесте спеге, капра дїн Касказ este чеа маї маре; кѡчї ажѡнѡе ла мѡрїме ѡнѡї черѡѡ шї ла о грестате де 400 фнїї; dap Капра дїн мѡнїїї Сїберїеї

kare e neagrѡ аре ѡнѡ кѡрапїѡ маре шї селѡатїкѡ. Este чеа dїаболїкѡ а vedeа пе ачестѡ капрѡ кїнд їн фѡрїа са се арѡнкѡ кїар peste омѡ, сѡїндѡ-се пе амїндоѡ пїчїоа-реле де дїндѡрѡтѡ шї ажѡнгїндѡ атѡнчї ла о їнѡлїїме їн кїт се аратѡ маї маре де кїт кїар омѡлѡ. Капра Сїберїкѡ е де о маре селѡѡтѡчїе, нѡ е фїкоасѡ ка рѡпї-капре, нѡ фѡѡе кѡ о маре їѡдеалѡ кїнд се апроїе чїне-ва де дїнса ка рѡнї-Капра. Dap кїнд сїнт мѡлте адѡнате, капра каре ла їнїїа оарѡ а вѡзѡтѡ кѡ вр'ѡнѡ їнемїкѡ се апроїе, фїсерѡ дїн грѡрѡ шї asta este ѡнѡ семналѡ ка тоатѡ banda дѡ фѡга. Organеле сїмїлѡлї vedepeї, а азїреї шї а одо-реї сѡнт ла еле тотѡд'асна їн лѡкраре їн тоате дїрекїїїїїле. E де ажѡнсѡ кѡ ѡна дїнтр'їнселе сѡ батѡ кѡ ѡнѡ пїчїорѡ пе пѡмїнтѡ, тоате оѡсерѡїндѡ ачестѡ семнѡ, даѡ фѡга їндатѡ; фѡгїндѡ, Капра чеа маї вѡтрїнѡ, мерѡе ла капѡлѡ vandeї шї formeазѡ avant-garđia, пе кїнд đanїї чеї маї вѡтрїнї merđѡ ла коада vandeї шї formeазѡ apїer-garđa. Аша merđгїндѡ poateсѡ strebatѡ кѡ о їѡдеалѡ екстраордїнарѡ авїсѡрї профѡнзї де сперїатѡ шї чере о маре депїндепе шї аѡерї-тате а вїнѡторѡлїї ка сѡ поатѡ атїнѡе пе ѡнѡ asemenea анїмалѡ, кїнд фѡѡе. Dap кїнд вїнѡ-торѡлѡ n'a оморїтѡ пе анїмалѡ кѡ глонѡлѡлѡ d'їнїїѡ, атѡнчї нѡ рѡмїне алѡ нїмїкѡ де кїт сѡ 'лѡ омоаре кѡ кѡдїтѡлѡ; кѡчї ал-мїнтрелеа este елѡ їн перїколѡ d'a фї оморїтѡ де анїмалѡлѡ каре а врѡтѡ елѡ сѡ 'лѡ омоаре?

Аша dap вїнатѡлѡ дѡне ачесте анїмале е грѡѡ, перїкѡлосѡ шї темѡтѡ де мѡнїїї вїнѡ-торї; Dap ачееа каре а авѡтѡ ферїчїреа d'a адѡче а касѡ о капрѡ де мѡнте оморїтѡ де дїнсѡлѡ, серѡеазѡ ѡнѡ Трїзмфѡ їн сатѡлѡ сѡѡ ка ѡнѡ маре вїрїторѡ, апої че нѡ фаче омѡлѡ nentрѡ vanitatea, каре се нѡмемте шї глорїе?